२३-१८

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४३५०/१६६ (४२२)

ग्रंथ नाम विवेक सिंधु

विषय म० वेदांत

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

वेदांत -

मराठी

मुकुंदराज — विवेकसिंधु

क-१८३

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(१)

पंचवक्त्रपंचाक्षिरा ॥ अर्धनारीनटेश्वरा ॥ गिरिजांकितशरीरी
रा ॥ हाश्चिहक्षणा ॥ ५ ॥ जयजयावंद्यमोळी ॥ मानेंद्रपाद
हीन्याहाळीं ॥ तरिपावेन न्हाळी ॥ ब्रह्मस्करवाची ॥ ६ ॥
जयजय विश्वोपंधक धरा ॥ सर्वेश्वर नक्षत्रांतरा ॥ निरंतर
विस्तारा ॥ विश्वबीजा ॥ [illegible] ब्रह्मरसाचा [illegible] तळा ॥ किंवि
श्वाचा जिवाळा ॥ जीस[illegible] याकुळा ॥ परमपुरुषा
॥ तुं निर्गुणानिर्विकार ॥ निःसंगनिराकार ॥ तुझ्यास्व
रुपाचापार ॥ नेणती ब्रह्मादिक ॥ ७ ॥ तुं सच्चिदानंदघन
तनु ॥ षड्भावविकारविहीनु ॥ स्वयंप्रकाशेंप्रकाशमानु

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(२)

सुखसंवेद्य ॥१०॥ तुझा अनुग्रह घडे ॥ तरि तुझें ज्ञान होय रो
कडें ॥ स्वरूप अनुभविजे पुढें ॥ स्वानुभवें जें ॥११॥ तरि [illegible]से ह
~~रैसे स्वस्वरूपचि कथावें~~ ॥ पररूप वाचे देवें वावें ॥ स्वस्वरूप
बोलवावें ॥ मज करवि ॥१२॥ [illegible]तु विधावा वाचेनें ॥ प्रस्तव
लासि निरुत्तें ॥ हें जाणे [illegible] नितुमतें ॥ प्रार्थी नसें ॥१३॥ अनु
भ निस्वरूपानुभवें ॥ म्यां [illegible]कां न साधें ॥ परि परोपका
रार्थ बोलावें ॥ हे तुसी वइच्छा ॥१४॥ धालेपण नेहें कुरा ॥
जेवी देती जेवणारु ॥ तैसे तुझ्या स्वरूप स्वेउद्धार ॥ मातें बो
लविती ॥१५॥ यांबोबडियां बोलां ॥ श्रीचंद्रमौळी संतो ३

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

षला ।। मगसौरस्त्रकेला ।। ग्रंथनिर्माण ।। १६ ।। वेदशास्त्रां
चामथितार्थ ।। जरि मह्लाटिया जोडे फळितार्थे ।। तरि खलु
रिंहा परमार्थ ।। नेघावा कां ।। १७ ।। वाउचा लुर्यातें जिणे ।।
ऐसें बोलती म्हाहाणे ।। तरि यथि वे परमार्थ खुणे ।। याही
ककां नोहावें ।। १८ ।। धुळी माजि रत्न ।। जरि भेटे न कारितां
यत्न ।। तरि वलुरिं त्यासि जतन ।। कां न करावी ।। १९ ।। रु
यीचा झाडीं ।। जरि भरतीं मधुरा काकावडी ।। तरि हिंडाव
यावी आडि पाहाडीं ।। कां पडो द्यावी ।। २० ।। जरि हे आर्ष
बोल ।। परि रोकडें कु ब्रह्मज्ञान हें नवल ।। तरि अवज्ञा को

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(३)

णाकरिल ॥ येथ विषयीं ॥ २१ ॥ उंसकीर दिसे काळा ॥ प
४ रिघेपे अमृताचा गळाळा ॥ बोल आर्षे परि प्रबळा ॥ विवे
कावी ॥ २२ ॥ नवरसां नें उपलवण ॥ तो जि [illegible] कौसिउच
डी नागवण ॥ म्हणे निं प्रवर्तली शाहाणे ॥ येथ विषयीं ॥ २३ ॥ न
वक्षान वरसोत्वा ॥ जारि जाली अती पछावा ॥ तरि न या
सि लाभ परमार्थीचा ॥ दुर्लभ सिद्धिं ॥ २४ ॥ तेसी मायी
क रसवृत्ति ॥ बोलत नावावसि न ये महति ॥ आणि तयासि ४
परमार्थ संविनी ॥ दूरि दुरावे ॥ २५ ॥ श्वपाका वेघारिंचा
पाक ॥ जाहाला यपउिपाउम्चा रसिक ॥ न यापि सदे•

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai - Joint project

(3A)

चारुलोक ॥ नयामिना नळती ॥ २६ तैसें संसारिकुके
लणें ॥ तें नखिका रितीचाहाणे ॥ जयांसि अखंड अ
नुभवणें ॥ परमतत्व ॥ २७ ॥ जेथें बुलरसाचीगोडी ॥ आ
पणाअनुभविजे रोकडी ॥ त्यांबोलांचीआवडी ॥ साध्
जनासि ॥ २८ ॥ म्हणेनि विवेकसिंधुयेणें नाथें ॥ ग्रंथ
किजेलशुद्धभावें ॥ आतांअवधान द्यावें ॥ श्रीमुकुंद
राज म्हणे ॥ २९ ॥ गुरुशिष्याचेनि संवादें ॥ बोलिजे
लविनोदें ॥ तें ऐकोन आनंदें ॥ श्रीमुकुंदराज म्हणे
३० ॥ कल्पतरुचेनिपाडिपाडें ॥ फळतीचारिंचीसाडें

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai project

(4)

५ तरितियेंवाडियेचेनिकोडें॥कांनळवावी॥३१॥दे
शभाषाहोकांमऱ्हाठी॥परिउपनिषदांचीचराहा
टी॥तरिहाअर्थजीवाचियेगांठी॥कांनबांधावा॥
३२॥आयिकेशिष्याचेआक्षेप॥सिद्धचिगुरुचेवा
क्यदीप॥जेणेंसंसारनायतेमाविक्षेप॥फिटतीश्रो
तेयांचे॥३३॥हाग्रंथविचारितां॥ज्ञानचिनाहींदु
र्बळना॥आणिमुक्तिसायोज्यता॥पाविजेरोकडी॥ ५
३४॥याविदेहींआपुलाडोळां॥जैवंनभोगिजेमुक्ति
चोसोहळा॥तरिवैराग्याचानातवेळा॥कांशिष्या

Joint property of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5A)

वें ॥३५॥ देहपातानंतरें ॥ मोक्षपाविजेलहीउत्तरें ॥
सात्वमानावीचतुरें ॥ कायह्मणोनि ॥३६॥ मरणा
नंतरेंमुक्ती ॥ येथविषयीं कोणउपपत्ति ॥ ऐसेयाविष
यींपायसेविती ॥ श्रीगुरुरायाचे ॥३७॥ हेंस्थूळदे
हनिमेल ॥ मागुतेंमनुष्यदेह पाविजेल ॥ यावाक्या॰
सिविश्वासेल ॥ ऐसाकोणमूढअसे ॥३८॥ खंडश
नउपदेशिति ॥ मोक्षउधारेबोलती ॥ त्यांच्यासुक्ती
क्षकविती ॥ तेमंदमतीजाणावे ॥३९॥ ऐशियांचेनि
उपदेशें ॥ कैसेनिसंसारतमा निरसे ॥ ह्मणोनि सांडी

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5)

५ वायवशें॥ नानामतें॥ ४०॥ ह्मणोनि निजभक्तत्वें पा
उले॥ जिहीं सावारपणें धरिले॥ ते स्विपैलपार पा
वले॥ भवसागराचा॥ ४१॥ सद्गुरूंची लक्षणें॥ बो
लती वेदपुराणें॥ हें जाणोनि निरगाहाणे॥ तेथ अनुस
रति॥ ४२॥ जे संसारासि विटाळे॥ ज्ञानवैराग्यें आग
ळे॥ ब्रह्मरसें आनंदले॥ ते सद्गुरु जाणावे॥ ४३॥ का
मक्रोधाचे निविटाळें॥ ज्यांचें चित्त कोंहीं तुंबळे॥
ज्यांसि निरंतर सोहळे॥ हर्षविषादीं॥ ४४॥ ब्रह्मा ६
दिपिपीलिकांत॥ सकळ ईश्वर जान॥ जयांचें चित्त थे

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

त॥ न धरी विषमभावानें॥४५॥ आपपरु हे कुडसणी॥
जयांसि नाहिं काळीं कवणी॥ प्रपंचाचीउ भवणी॥
परि नांदत परमार्थश्री॥४६॥ जे ब्रह्मानंदें डुल्लुती॥
लतनिका हें वनकरिति॥ जे दुराग्रह न धरिति॥ को
णे विषयीं॥४७॥ करिती सकळ कर्में कोडें॥ परि स्वरूप
स्थिति न मोडे॥ जयां [illegible]पणें देवो संडे॥ सर्वे क्रिय
हारें॥४८॥ विधिनिषेधातें करिती॥ परि विधिनिषे
धें नालिंपति॥ अस्खळवि सुखे ब्रह्मसंपत्ती॥ स्फुरे ल
णोभि॥४९॥ त्यजी न असतां नाहीं त्याग॥ भोगी

…ndal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai, Joint project of the Rajwade Sanshodhan…

(6)

तअसतांनाहीभोग॥नवलहाराजयोग॥जेथेंनां
७ दृतसे॥५०॥निपजती इंद्रियव्यापार॥परिअकर्तृत्वी
चतुर॥ब्रह्मविद्यादेतां उदार॥जेअनपाडावे॥५१॥
अवस्थात्रयीअगाध॥जोंसिअखंडब्रह्मावबोध॥
तेअमूर्तपरमानंदा॥येणेंआकारें॥५२॥निमिषो
न्मेषाचाव्यापार॥जयासिनाहीं झिणथोर॥तेआ तो
णावेसद्गुरू॥कैवल्यदानी॥५३॥जेअंतरिंवोनि ७
वाले॥आठविनांहिभागले॥नेविसरोंहिविस
रले॥स्वस्वरूपीजे॥५४॥इहिंलक्षणीजेअळंक

A Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6A)

त॥जेदैरिवजती महंत॥तेश्रीगुरु निश्चित॥ईश्व
रावतार॥५५॥सांगितले वरिक्तगुण॥तें सद्गुरुचें
लक्षण॥आतां शिष्यांचें परिक्षण॥भिरोपिजेल
५६॥नक्कावा आळसी निष्ठुर॥आणि स्वकार्यीत
त्पर॥गुरुद्दास्यविषयीं कातर॥तो शिष्य नकनावा
५७॥जारण मारण विद्वेषण॥स्तंभन मोहन वश्य
उच्चाटण॥हें सप्तविधा करणें॥करिती ते शिष्य त्य
जावे॥५८॥जो विषयीं आसक्त॥अथवा अहंकारें
गर्वित्त॥ज्यासि पाषांडासीं सावधान॥तो शिष्य त्यजा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(७)

८ वा ॥ ५९ ॥ प्रकटावया आपली महंती ॥ सभेमाजि उपाति
आक्षेपिती ॥ यक्त्कि खुंटलि याबळा येती ॥ ते शिष्यत्त्य जावे
६० ॥ जे देखती प्राकृता दृष्टी ॥ गुरु कासि करिती नोंडपिटी ॥
ब्रह्मविद्येची गो... ॥ न यांसि कायसी ॥ ६१ ॥ न ह्मणतां अं
तःकरणशुद्धी ॥ जरि प्रपंचिं आत्मबुद्धी ॥ न यांसि नाहीं
ज्ञानसिद्धी ॥ अपरोक्षजे ॥ ६२ ॥ जे निंदक नास्तिक ॥ ज्ञा
नचोरखुंबक ॥ का जेवीण वादक ॥ ते शिष्य न के ॥ ६३ ॥ ८
जे संसारा वेन सळे ॥ ज्ञान वैराग्यें आगळे ॥ यां दोषां
सि वेगळे ॥ ते सत्शिष्य जाणावे ॥ ६४ ॥ जे शुद्ध अंतः

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

(७A)

करणी विरक्त ॥ जे सत्यवादी दृढव्रत ॥ निःसीम गुरुभ
क्त ॥ अनन्यभावें ॥ ६५ ॥ जे विनद्रागाळ्य न करिती ॥ आप
णातें नवें ह्मणती ॥ आणि परदैवत नेणती ॥ श्रीगुरूवांचु
नि ॥ ६६ ॥ जे उदार मनाचे ॥ जे साचार भावाचे ॥ वांटेक
रि मुक्तीचे ॥ तेसा त्सिष्य जाणावे ॥ ६७ ॥ त्यांसानुरागशि
ष्यांतें ॥ स्विकारावें श्रीगुरुनाथें ॥ ज्ञानोपदेशीं निरु
ते ॥ पाचभ्रतजे ॥ ६८ ॥ जे [illegible]रसाची मुस ॥ ज्ञानरत्ना
चीमांदुस ॥ गुरु सज्जे सि भडस ॥ उपदेशा विषयीं ॥ ६९ ॥
परिसाचे निसन्निधानें ॥ अष्टै धातु होय सोनें ॥ तैसें
शिष्यांसि ब्रह्म होणें ॥ त[illegible]श्रणीचि ॥ ७० ॥ तेथें गुरु

(४)

श्रिानलगेसायास्त ।। करितांगुरूउपदेश ।। आत्मास्वयंप्र
१ काश ।। तत्समयींचि ।। ७१ ।। असात्तिसिष्यबोलिले ।। तेजरि
मुमुक्षुजाले ।। तरिह्मणावेआपले ।। श्रीगुरुनाथें ।। ७२
मंत्रादिसाधनउपदेशें ।। अष्टांगयोगाभ्यासें ।। चित्तनि
र्मळहोयआपैसें ।। नयत्नेंविणदोषांकें ।। ७३ ।। नंतरिगुरु
दास्यकरितां ।। जळतीचित्तमळसर्वथा ।। होयज्ञानप्राप्ति
त्वरिता ।। श्रीगुरुप्रसादें ।। ७४ ।। अस्तलोहपरिसींलागलें
तेंतेचक्षणीसुवर्णजाहालें ।। अवघानुह्मणेनिसांडि १
ले ।। पाषाणजात ।। ७५ ।। तेंहिजरिचूर्णकिजे ।। अग्निसं
गेंलोहनिपजे ।। तेणेंहिसुवर्णहोयिजे ।। परिससन्निधा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8A)

नें॥७६॥तैसेवैराग्यवन्हीनातले॥मगज्ञानाधिकारपा
तले॥अवघाचुहि ब्रह्मजाहाले॥श्रीगुरुप्रसादें॥७७॥
गुरुत्वेंपाहातांमहिमान॥परिसतेंगणाजाण॥तोलोहा
चेंकरीसुवर्ण॥परितोपरिसनव्हे॥७८॥परिससन्निधानें
वेधलें॥तेंलोहपरिसोनेंहोउनिठेलें॥तेंअन्यलोहासिला
गलें॥तेंकनकनव्हे॥७९॥तैसानव्हेगुरुकृपाबोधा॥जो
सद्यस्वरूपावबोध॥शि[illegible]सहोयहाविनोद॥नवल
तेथिचा॥८०॥कल्पतरूचीउपमाद्यावी॥तोकल्पिला
अर्थपुरवी॥हाकल्पनातीतभेटवी॥श्रीगुरुनाथ॥
८१॥जननीआणिजनकें॥तियेंसंसारदायकें॥नव्हती

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(९)

१० भवबंधछेदकें ॥ श्रीगुरुवांस्तुति ॥ ८२ ॥ कामधेनुचिंतामणी
हीपुरउंनशाकती आयणी ॥ चिंतिल्या अर्थांचीदानी ॥ ह्म
णोनियां ॥ ८३ ॥ जें चिंतनांसि अतीत ॥ सकळ संकल्पाविर
हित ॥ जें ब्रह्म निजानंदें भरित ॥ तें देता श्रीगुरुनाथ ॥
८४ ॥ ह्मणोनि श्रीगुरुसि उपमा ॥ ऐसी कोणासि आ
हे महिमा ॥ प्रपंच होय परब्रह्म ॥ प्रसादें जयाचा ॥ ८५ ॥
परोपकाराविन संतोषें ॥ पात्रकुपात्र हें न देखे ॥ गुरुमेघ
सर्वत्र वर्षे ॥ उदारपणें ॥ ८६ ॥ तथापि पात्रविशेषें ॥ स्थी १०
र होय सखोल भूमिके ॥ थेंब नराहे उटंके ॥ जाय निरसो
नि ॥ ८७ ॥ तैसें सत्पात्र नाबीण ॥ स्थीर न व्हे ब्रह्मज्ञान ॥ ये

Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(9A)

विषीं दृष्टांतसांगेन ॥ तोऐकतुं ॥ ८८ ॥ वंद्रंी पुत्रविटाळले ॥
तेपितृधनासिमुकले ॥ शुद्धजालियाभागपावले ॥ ज
यापरि ॥ ८९ ॥ जगज्जीवईश्वरावें ॥ ब्रह्महोंनिजधनसावें ॥
शुद्धजीवभागीतेथिचे ॥ [illegible] णेंानि ॥ ९० ॥ विलासि
नसंडेविषयसंग ॥ तोंजीवासिनाहींज्ञानधनभाग ॥ ह्म
णोनिम्यांहाप्रसंग ॥ वि[illegible]ला ॥ ९१ ॥ शिष्याचेगुण
दोषलक्षण ॥ साक्षपेंकेलेंकथन ॥ आतांकिजेलअनुसं
धान ॥ पुढिलकथेसि ॥ ९२ ॥ शिष्यतापत्रयीसंतप्त ॥
शमदमादिसाधनयुक्त ॥ गुरुसिशरणागत ॥ विनवीत
से ॥ ९३ ॥ जीमीसंसारसमुद्रींबुडालों ॥ तापत्रयवडवा

" Joint project of the Rajawade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(१०)

ग्नीपोळलों ॥ क्रोधादिअळ्वारिं विसंविलों ॥ जालों अती
११ शोत्य ॥ १४ ॥ ज्ञाननारु बिंबैसउनि ॥ कृपेवार्सोवायें पेलुनि ॥
दैवें आपण वित्तार कहोउनि ॥ तारावें मातें ॥ १५ ॥ संसारस्वे
बंदिशाळे ॥ बांधलों अज्ञानसांखळे ॥ तिं बंध नें तोडावीस
कळें ॥ ज्ञानशस्त्रें करुनि ॥ १६ ॥ भवार्कमध्यान्हनानवेळे ॥
पोळलों वडवानक दावानळें ॥ कृपाजळधरज्ञानजळें ॥ नि
ववावें मातें ॥ १७ ॥ ऐसी विकपाउन उडोनि ॥ विनवी शिष्य शिरो
मणी ॥ मस्तक श्रीगुरुचरणीं ॥ न्यस्तिता जाहाला ॥ १८ ॥ तों
बोले श्रीगुरुराजा ॥ बादे हुंशिणला सि कोण्या काजा ॥ कै ११
सें बंधन नो डिजेल हें चोज ॥ पाहें पां रोकडें ॥ १९ ॥ ऐसी

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com